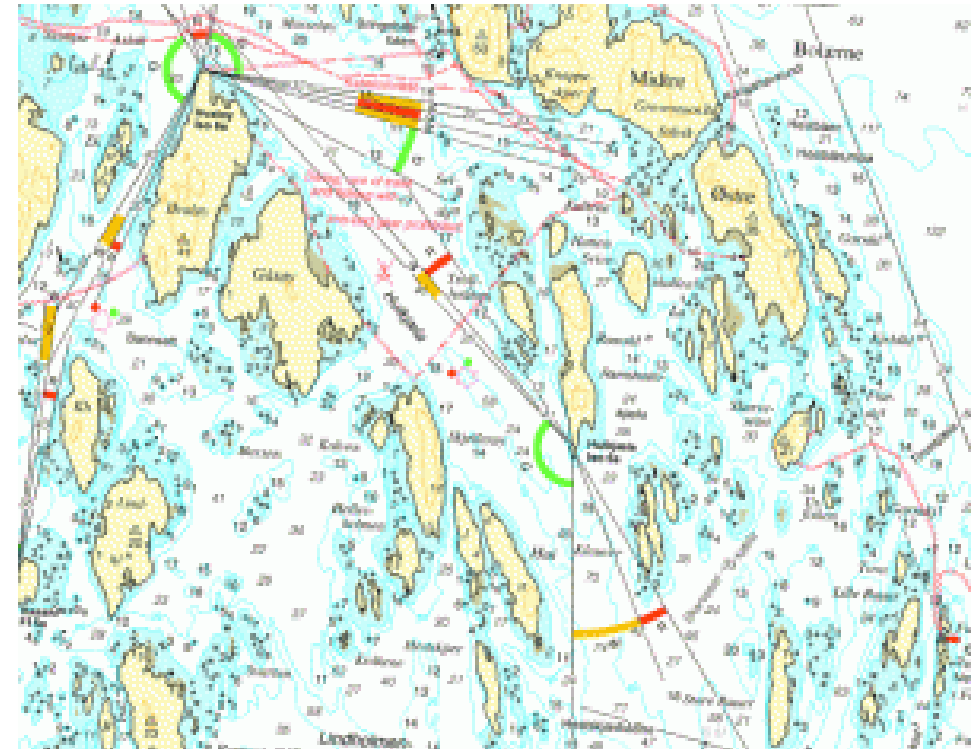

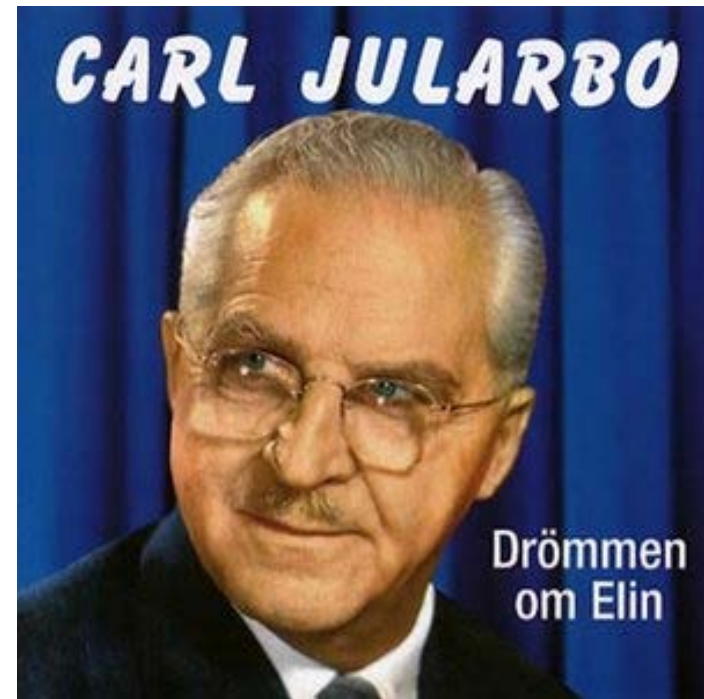
Havbruksnæringens rammebetingelser- en uforutsigbar reise i urent farvann

Bjørn Hersoug,
Norges fiskerihøgskole,
UiT, Norges arktiske universitet

Drømmen om stabile rammebetingelser

- Alle drømmer om stabile rammebetingelser
- Både næringen og forvaltningen
- Samtidig: hele næringens suksess basert på dynamikk
- Teknologisk, biologisk, produkt og marked og forvaltningsmessig

Hva skal være stabilt?

- I tradisjonell fiskerinæring er det en erkjennelse av at teknologi, ressurs og marked endres
- Derfor; krav om stabile *politiske* rammebetingelser
- Unntatt når disse blir hengende etter (jf. Råfisklov, Deltakerlov, leveringsplikt, omsettelighet, etc.)
- Mao; det er en *feedback* fra teknologi, marked og ressurs til politiske rammebetingelser
- Vanskelig med *stabile rammebetingelser* når alt annet endres

Framtidig forvaltning

- Næringa
  - Har stor innflytelse
  - Vil ha stor innflytelse
  - Vil være sterkt involvert
  - Vil arbeide for stabile rammebetingelser
  - Vil bli hørt
  - Vil at fiskernes erfaringer skal tillegges ytterligere betydning

Hvem ønsker stabilitet?

- Næringen ønsker stabile politiske rammebetingelser
- Primært knyttet til *stabil vekst*
- Trafikklyssystemet et forsøk på slik stabilitet
- Årlig vekst basert på miljøtilstanden i 12 produksjonsområder, basert på én indikator (lakselus)
- Regulering av konsesjons-MTB for anlegg i området (opp/ned 6%) hvert annet år

Status trafikklys: «out of order»?

- Protester fra SjømatNorge og fra NSL
- Modellen omdiskutert
- Effekten på sjøørret og laks uklar
- Bruk av én indikator
- Kollektiv avstraffelse
- Utfall??
- Klart for implementering i 2017?
- Trolig mye juristmat
- Struktureffekter?

«Omkjøringsveier» til vekst

- Grønne konsesjoner
- Visningsanlegg
- FOU-konsesjoner
- 5% vekst under strengere betingelser
- Stor smolt på land
- Landanlegg
- Utviklingskonsesjoner
- Bremnes-modellen (ut 2019)

Statens vegvesen

Ingen omkjøringer gir stabile betingelser på sikt

Situasjonsbeskrivelse:

- Næringen lite fornøyd
- Kommunene lite fornøyd
- Fiskeridirektoratet peker på behovet for et helt nytt administrativt regime
- Miljøbevegelsen er ikke overbevist

Tre store utfordringer

- Lus
- Rømming
- Areal
- Det er stadig en sammenheng: mye lus og mye rømming = lite nytt areal tilgjengelig
- Tilgangen på areal politisk bestemt
- Kommunene sitter med nøkkelen
- «No pay, no cure!»

Styringsmodellens dilemma 1

- Konsesjoner (tillatelser) skal ikke brukes til å regulere volum, men
- I bakgrunnen lurer EU, og
- den faktiske verdien av konsesjon som pant for lån
- Så konsesjoner er kommet for å bli (Høyre i opposisjon gikk mot, men er nå for!)
- Utfordringen: hvor mye vekst via nye konsesjoner og hvor mye ny MTB til etablerte oppdrettere?

Styringsmodellens dilemma 2

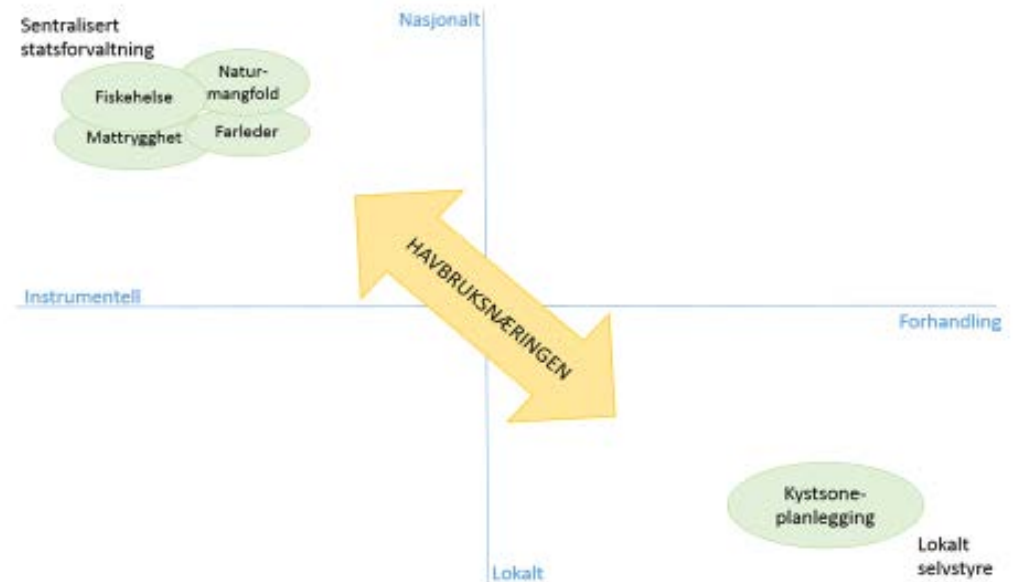
- Konsesjon gir ikke lokalitet
- Lokalitet følger PBL i 276 kystkommuner (162 med oppdrett)
- Komplisert saksgang før beslutning
- Flere organer har «vetorett»
- «Kommunehav» er ikke optimalt for økosystemforvaltning
- Enda mindre optimalt for sykdomsbekjempelse
- Om 12 soner (på tvers av alle administrative enheter) blir bedre, gjenstår å se

Styringsmodellens dilemma 3

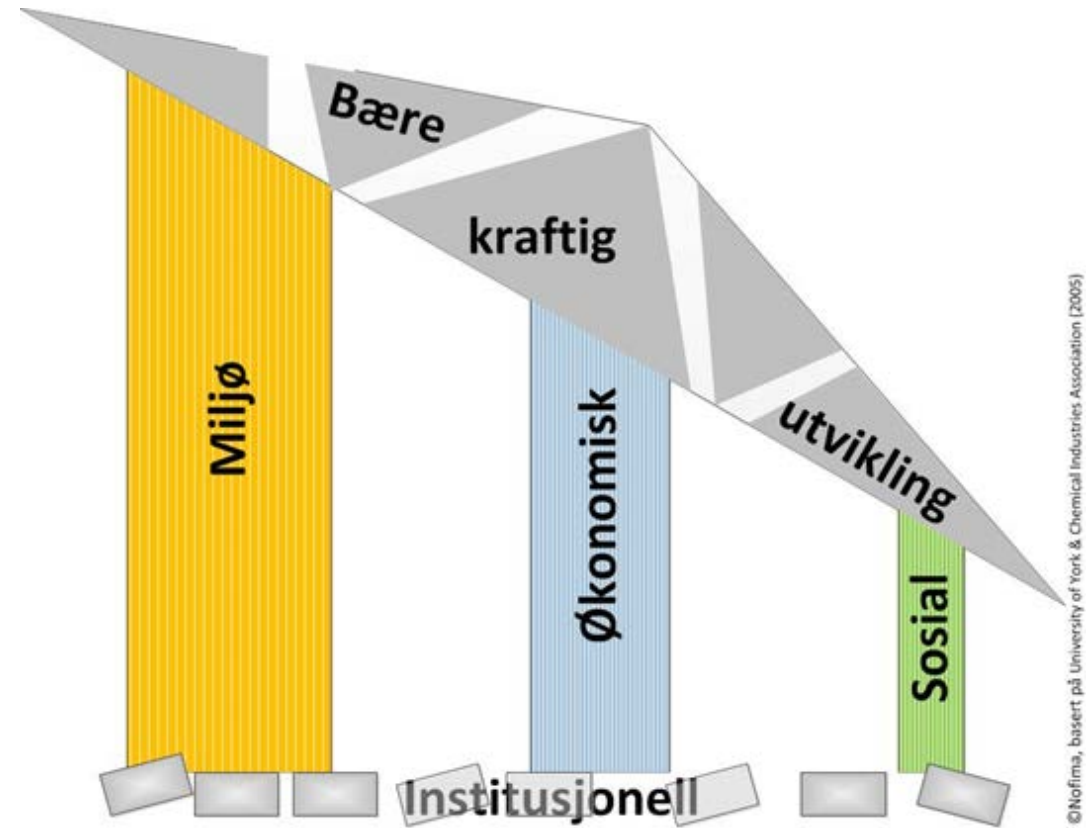
- Miljøtilstand (målt med lus) avgjørende for videre vekst
- Innebærer ikke en avveining av positive og negative sider
- Som for eksempel i petro-industrien
- Intet organ har hovedansvar for å avveie ulike interesser (cost-benefit)
- På sentralt hold kan det nedlegges veto
- På kommunalt hold forhandles det

Havbruk mellom ulike forvaltningssystem

En ny styringsmodell?

- Trøndelagsmodellen kommer neppe tilbake i sin enkle form
- Det blir færre «kurante saker»
- Likevel rom for forbedringer innen dagens system: bedre kompetanse lokalt, samordnet tilsyn, bærekraft må defineres videre, flytting innen angitt område kan gjøres enklere, osv.
- Behov for forvaltningsreform

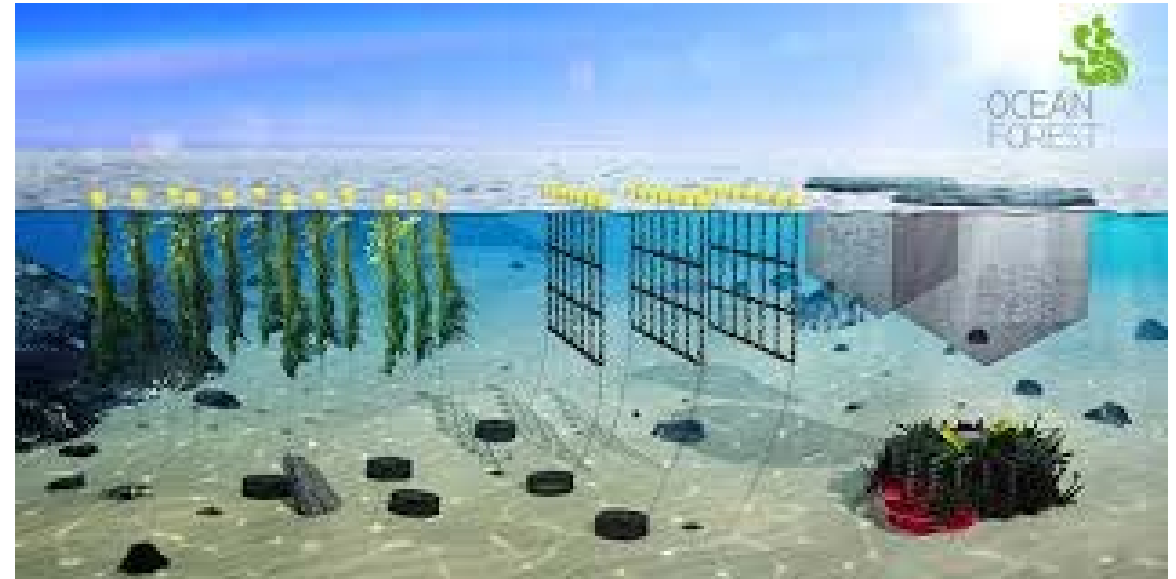
Visjonene for «havrommet»

- Mange og til dels ulike visjoner for bruken av *havrommet*
- Uansett: behov for mere mat fra havet og for større samhandling
  1. Samdrift: Multitrofisk oppdrett
  2. Nasjonale retningslinjer for vern og bruk av sjøområder?
  3. Modeller for optimal bruk
  4. Forvaltningsreform

Samdrift?

- Multitrofisk oppdrett foreløpig på eksperimentstadiet (Bellona/Lerøy)
- Kan bidra til en win-win situasjon
- I dag viktigere å få til et samvirke mellom fiske og oppdrett
- Fisk som tiltrekkes av oppdrett er kvalitetsmessig OK (Nofima m.fl.)
- Mangler kunnskap om frastøting (gyting i oppdrettsfjorder)
- Påstand mot påstand i 20 år!

Nasjonale retningslinjer for bruk av sjøarealer

- Vi har nasjonale retningslinjer for bruk av matjord
- Hvorfor ikke i sjø?
- Har vært forsøkt (LENKA-prosjektet)
- Støter mot de siste rester av kommunalt sjølstyre
- To ulike plantilnærminger:
- Troms (A-områder for akvakultur) ca. 30 nye i siste runde
- Helgeland: store områder lagt ut til *vern og bruk* (usikkert hva som blir A i neste runde) Foreløpig ikke godkjent!

Økonomisk modell for optimal bruk?

- «First come, first served»?
- Fiskeri som førsterett
- Men andre næringer har også legitime krav: petro, turisme, fritidsfiske, verneinteresser, etc.
- Forsøk på økonomisk optimalisering foreløpig lite vellykket (dårlige data)
- Optimal for hvem? Resultat avhengig av fordeling!
- Må fortsatt leve med planlegging som forhandling og kompromisser

Forvaltningreform

- Et eget Havdepartement (uten OED)?
- Ett departement ansvarlig for alt havbruk og ressursforvaltning?
- Villaks inn under NFD?
- Et eget Havbruksdirektorat (eller et Fiskeri- og havbruksdirektorat)?
- En nøytral meklingsinstans (ikke fylkesmannen)
- Ett departement som avgjør ankesaker endelig!

Legitimitet

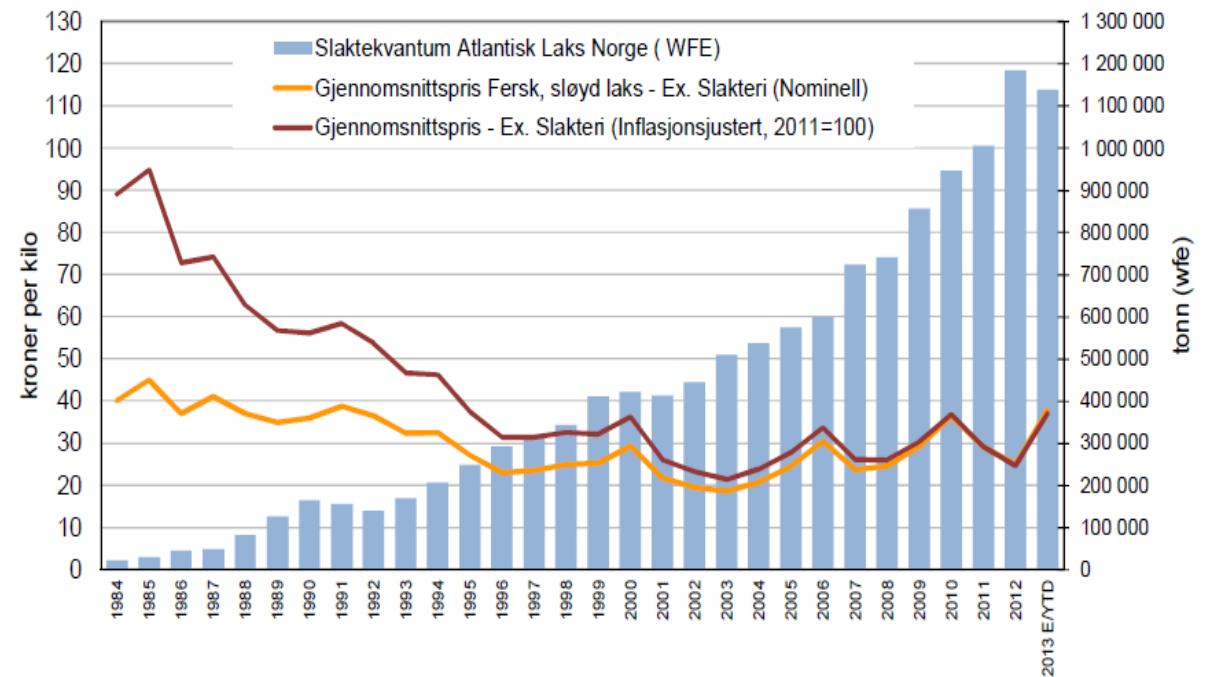
- Norge kommer ikke dårlig ut (jf. undersøkelsen) sammenliknet med Canada og Chile
- Relativ «streng» forvaltning har vært et konkurransefortrinn
- Likevel rom for mange forbedringer både mhp. organisering, prosess og kunnskap
- Dagens system sub-optimalt i forhold til mulighetene
- Men fakta er ikke nok!

Metaforer og retorikk trumfer fakta i debatten om fiskeoppdrett

Drømmen om stabil vekst

- Nå: 4 år uten vekst!
- Plan: 6% hvert annet år, gitt innen bærekraftige rammer
- Noe kan gjøres mer stabilt, men vekst vedtas ikke!
- Teknologiutvikling
- Politisk utvikling
- Markedsutvikling
- «Fortidens framtid»: hva sa vi for 20 og 40 år siden?
- Prognosene gode på volum, dårlig på sysselsetting (ingen forutså mobilen!)

Fem strategier og en blindvei

- Behov for regelendringer. Ja, men
- Også forvaltningsreform
- Grenseoppgang
- Samordning
- Bedret kunnskapsgrunnlag

- Blindvei: Skyldte på andre!

